

UiO : Universitetet i Oslo

Godt nok?

Frihet, annerledeshet og mestring.

Dilemmaer i skolens samfunnsoppdrag

Inga Bostad, professor, Universitet i Oslo

Utdanningsforbundet

Kampen om *selvbildet* - selvet som relasjonelt – hva så?

Men først noen filosofiske refleksjoner om selverkjennelse og selvforståelse

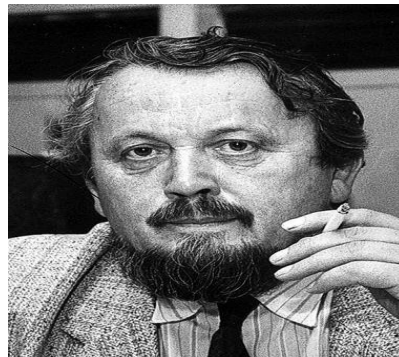
- “Livet bøyes i flertall”

- Hegel (herre-slave)
- Simone de Beauvoir (mann-kvinne/hen)
- Honneth (anerkjennelse)
- Skjervheim (det liberale dilemma)
- Kristeva (sårbarhetens språk)

Engasjert tilskuer?

- “I dagleglivet er det ikkje tale om det eine eller det andre eller det tredje, men om alle tre holdningane på same tid. Difor er den mellommenneskelege situasjon ikkje eintydig, men ”tvitydig”. I denne tvitydige situasjonen er det vitskapane om mennesket opphengde, og der er rota til dei kompliserte grunnlagsproblema når det gjeld desse vitskapane.”

Allmenngyldige sannheter finnes

- **Medmenneskelighet** er en grunnleggende dygd som springer ut av møtet med andre mennesker.
- Sartres tanke om at man må "ville andres frihet for selv å bli fri" kan i forhold til Skjervheim oversettes til; *"jeg må ville forstå andre for å forstå meg selv"*

Objektivisme = tingliggjøring (nesten): oppfatte eller behandle alt i verden som objekter

- det som står overfor oss som noe **annet enn oss selv**, noe med gitte egenskaper, som data (for data er jo det gitte), og som **påvirkes utenfra**
- Pedagogikken som vitenskap er å studere **medmennesker**
- Ikke opptatt av å gjenreise **subjektet**, men se på mennesket **som prosjekt** (hva vil vi fylle livet med?, hvordan snakker og handler vi?)

Axel Honneth (1949-)

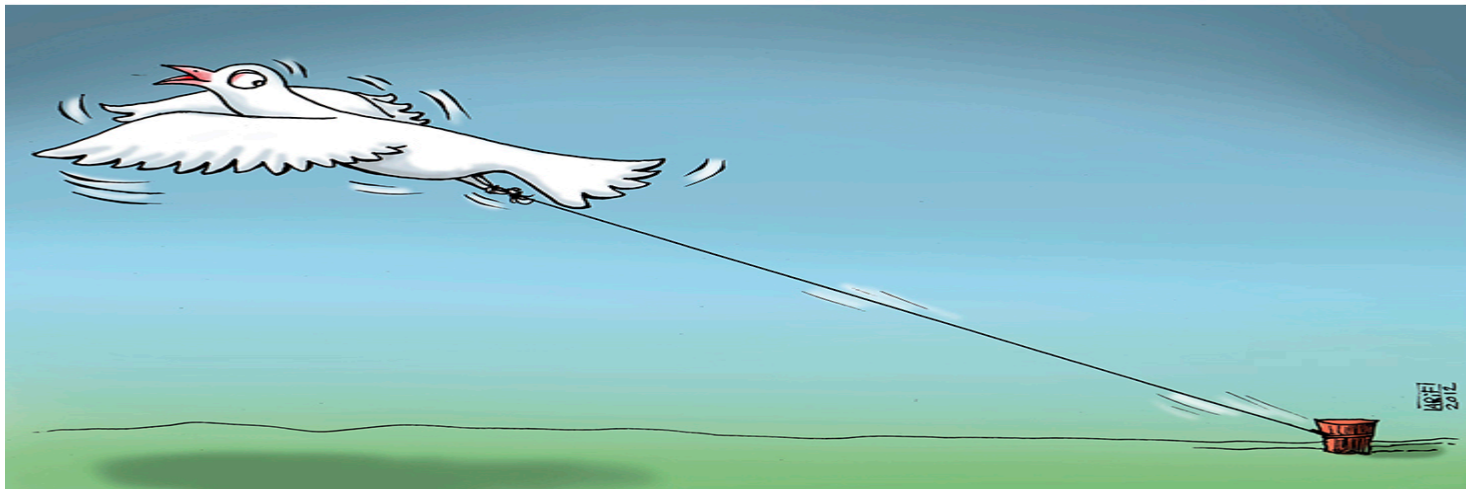
- **Tingliggjøring:** «noe blir gjort til eller betraktet som en ting uten å være det»
- **Anerkjennelsesglemsel:** vi forenkler, overser, blir blinde og glemmer mangfoldet i menneskets verden
- **Anerkjennelsesteori:** Kombinere filosofisk og empirisk analyse

Historisk antropologi:

- **identitet** er avhengig av **anerkjennelse**
 - å være selvbevisst må anerkjennes for å eksistere
 - denne relasjonen er en **kamp** om anerkjennelse enten
 1. privat (utvikle selvtillit/selvfølelse/kjærlighet)
 2. rettslig (selvrespekt)
 3. solidarisk (verdighet, ytelse)
- Anerkjennelse som **ontologisk fenomen**

Dilemmaer i skolen samfunnsoppdrag:

- 1. Pluralismeargumentet: Vi er forskjellige!*
- 2. Demokratiargumentet: Ønsker å fremme (noen) felles verdier.*

Julia Kristeva: Brev til presidenten (2008)

- Skrevet i tradisjonen fra opplysningstiden (brev til Chirac)
- Sammendrag: Tre faser i modernitetens historie som viser hvordan et samfunn behandler funksjonshemmede

Normaliteten finnes ikke

1. fase. Opplysningstiden (1700-1850):

- Diderots brev om de blinde (1749) et forbilde for Kristeva (blindhet er ikke tegn på svakhet)
- Stikkord: omsorg, kollektivt ansvar, et skifte i synet på annerledeshet

2. fase. Industrialiseringen/rettigheter (1880-1950)

- Stikkord: rettssubjekter, integrering i samfunnet

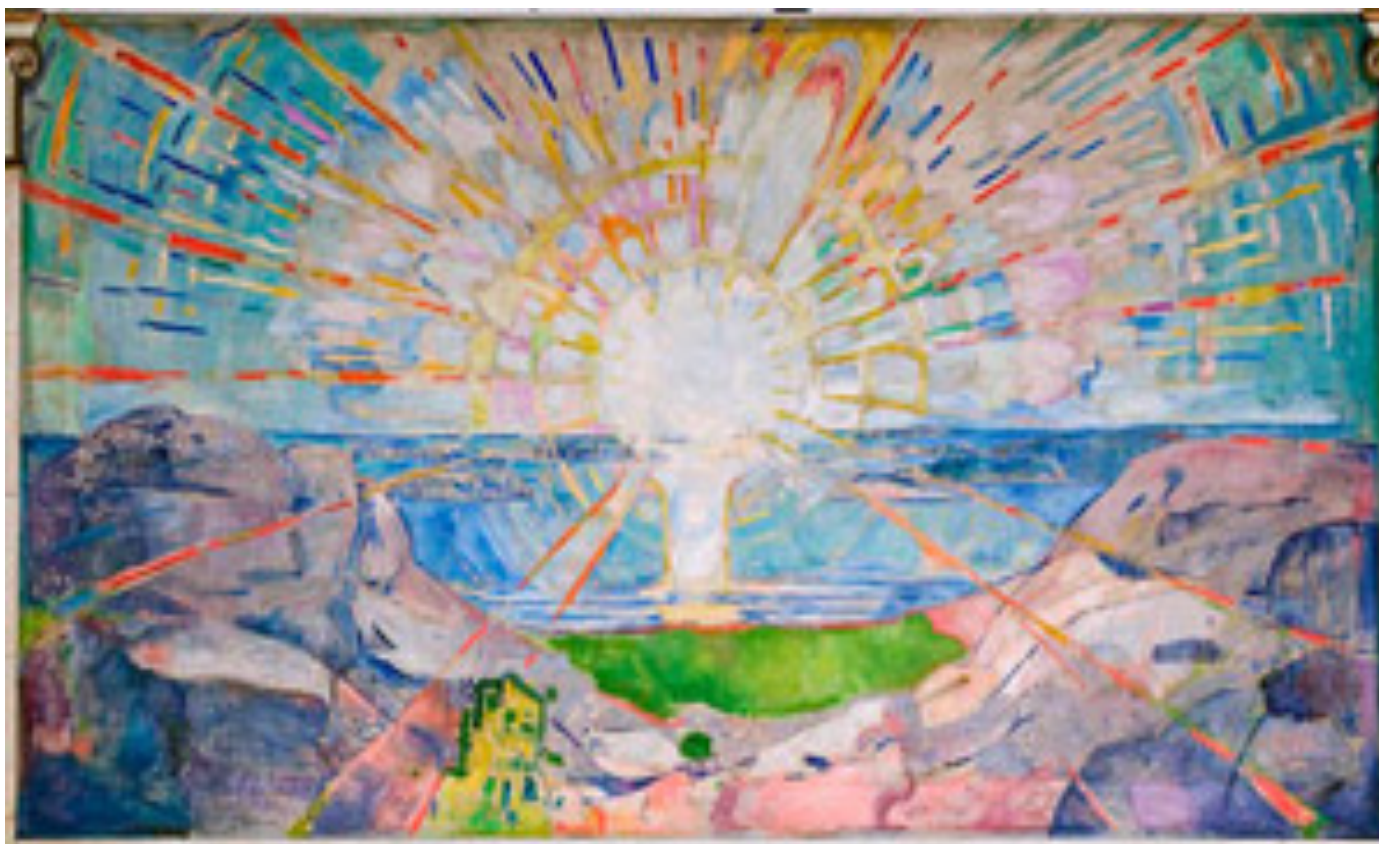
3. fase. Det moderne samfunnet (1950-)

- Stikkord: inkludering, autonomi, en ny humanisme

å gi verdighet

- Et politisk prosjekt
- Som speiler samfunnet
- Utfordrer vår egen eksistens
- Medborgerskap, medvirkning og anerkjennelse (“følelsesmessig mottakelige”)
- Bevisstgjøring, opplysning og utdanning
- Åpne for *større nærhet* mellom mennesker

Og hva er samfunnsoppdraget: En verdiforankret formålsparagraf: Åpne dører mot verda og framtida?

samfunnsoppdraget er ikke verdinøytralt...

- Education is not value-neutral; the goal of education should be «the strengthening of respect for human rights and fundamental freedom» art. 26 (UDHR)
- (...) education shall be directed to "the full development of the human personality» and the persons own «sense of dignity» (Covenant on Economic, Social and Cultural Rights, art 13)

Juss og moral er ikke det samme:

Å *ha* rett og *få* rett – handler om: makt, avmakt, språk og byråkrati og spennet mellom hverdag og vedtatte rettigheter

- Økende rettigheter – økende byråkrati?
- Eller primært et rausere samfunn?
- Økende og mer komplisert regelverk
- Trenger mer forskning og kunnskap – også om forskjeller (KUNNSKAPSDELING!)
- Varsom for idealbildet av funksjonshemmede – rom for forskjeller – samtidig alle kan og har noe å bidra med – på ulike måter!

Forsvar for en *pluralistisk, språksensitiv* modell som:

- utfordrer begrepspar som «sterk/svak», «normal/unormal», «hemmet/frisk»
- sårbarhet som fellesmenneskelig eksistensial

Jeg fyller
meg selv
helt ut!

Models of understanding disability

CHARITY MODEL	MEDICAL MODEL	SOCIAL MODEL	HUMAN RIGHTS MODEL
Good morals and good deeds require us to give money and help the less fortunate.	The disabled is «fixed» or taken care of by medical personel. Focus on the impairment and not on the person with the impairment	People become disabled because of the way society is organised. Focus on the individual and social barrierers. Relational model	Strong similarities to the social model. Focus on the individual and social barriers, and the need for accommodation It is a state <i>duty</i> to take active steps in order to ensure that persons with disabilities enjoy the same rights in <i>practice</i>.

Dependence, interdependence and independence...?

- Sameksistens av både:
- **Integrering**sskoler (økonomisk og politisk svak)
- **Spesial(isering)** institusjoner (kompetanse, definisjonsmakt)
- Tilrettelegging uten stigmatisering
- Utvikle “svarevne” i spesialisttjenesten

Inkludering gjennom undersøkende fellesskap: Spørsmål vekker felles verdier

Hvordan leve sammen?

- Barnehages/skolens fellesskap er etisk og eksistensielt
- Å være menneske er å være på sted (nykommere)
- Å ta inn over seg eksistensens usikkerhet...

Sva marga - takk for meg...

